

Kamal Abdulla,
Xalq yazıçısı

Müharibə və onun ədəbi-bədii əks-sədasi

Ədəbiyyatın bir çox ilhamverici qaynaqları ola bilər.

Sevgi, gözəllik, hicran, xoşbəxtlik, firavanlıq, əzab, əziyyət. Onlardan biri də müharibədir. Ən qədim zamanlardan üzü bu yana bütün savaşıların, davaların, müharibələrin insan üreyinə vurduğu yaralar nə zamansa cümlə, yaxud misra şəklində cücərir və bu zaman ölməz əsərlər yaranır. "Bu necə baş verir" sualına hələ ki heç kim cavab tapa bilməyib. Bu, bəlkə heç lazım da deyil. Əsas olan odur ki, qılıncların, nizələrin, tüfənglərin, avtomatların, indi isə topların ucunda bir tərəfdən ölüm gəlirsə, bir tərəfdən də ölümsüzlük və məhəbbət gəlir.

Bəs bütün bunlar nə zaman sözə çevriləcək?! Nə zaman Ana Vətənin ölməz igidlər himnini söz xiridarları silah hay-küyünün kafoniyasından arındıraraq sakit, təmkinli, ötkəm, sərrast sözə çevirəcəklər?! Bu qəhrəmanların unudulmuş, simvollaşmamış halda qalmaları mümkündürmü?! Heç vədə! Heç bir zaman!

"Kitabi-Dədə Qorqud" dastanında Təpəgöz tək idi və o, Oğuz elinin suyunun qabağını kəsib ona zülm edirdi. Müasir Təpəgözün ordusu var. Topu var, müasir silahı var. Uzaq-uzaq ellərdə həyanı, "dostu" var. Təpəgözlər dünyamızda çoxalıb. Böyük dahinin dedikləri düz çıxır. Səhra böyüməkdədir.

Azərbaycan əsgəri canından keçməyə hazırdır. Bu gün bütün Azərbaycan canından keçməyə hazırdır. Vətən torpağına mərmə dəyməməsi üçün hər kəs öz bədənini irəli verib o mərmiyə sinə gərir. Təki torpağa mərmə dəyməsin. Torpağın köksü yara görməsin. Bəs bu hər an qanımızla, canımızla tələyimizə yazılan qəhrə-

manlıqlar bizim yaddaşımızda nə cür qorunmalı və üzə çıxmalıdır?! Zaman keçsə, bütün bunlar unudulmaz ki?! Öz ilkin təsirini itirməz ki?! Müharibə mövzusu bu gün niyə həyatımızda öz yerini tutub bilmir?!

Tez-tez soruşurlar, niyə bizdə hələ də müharibə mövzusunda mükəmməl əsər yazılmır, yaxud az yazılır?! Bu fikir hamını narahat edir. Mənim ələmdə bunun bir səbəbi var.

İndi bu mövzunu işləmək heç də asan deyil. Əsgər - Murovdağda, sən burada. Əsgər - Qarabağda, sən burada. Amma hər şeyin öz vaxtı, öz vədəsi var.

Gərəkdir ki, sən özün də əsgərin ardınca Murovdağa çıxasan.

Şuşada Cıdır düzündə gəzişsən, yalın ayağın şəhər bata. İsa bulağının zümzüməsini dinləyəsən.

Ağdam bazarının uçqunları qarşısında durub nə zamansa "qədd tutmuş" canlı bazarda səslənən, indi isə bu "bazar" adlı məzarın içində gizlənmiş səsləri yerin dibindən çıxarsan, dinləyəsən.

Gərəkdir ki, Kəlbəcərin Ceyran bulağının dumanında itəsən, o duman sənin canına cənnət buludu kimi yerisin.

Gərəkdir ki, Tuğ kəndinə üz tutasan, kəndə deyəsən ki, sən niyə mənə on illərlə aldatdın, mən axı sənə inanmışdım?!

Gərəkdir ki, Füzulidən ehtiyat etmədən, ayın-şayan baba evinə - Şuşa qalasına qalxasan.

Gərəkdir ki, Bərdədən üz tutub "Molla Nəsrəddin" yolu ilə, o qalın meşənin içi ilə Ağdərədən keçib Xankəndinə gələsən. Meşə də sənə minillik ağaclarının xışıltılı dərdini danışa.

Gərəkdir ki, Xudafərin körpüsünün bu tərəfində durub onun

"pəncərələrini" dönə-dönə sayasan - Şimaldan Cənuba, Cənubdan Şimala. Sayasan və yorulmayasan.

Gərəkdir ki, Laçında Zıncırovlu çeşmədə üzünü yumayasan, üzünə su çırpasan.

Gərəkdir ki, Xankəndindən Xocalıya gedən yolda sağa Malbəyliyə dönəsən və o yoldan soruşasan: burdan keçən zavallı qəriblər nə oldu, onların günahı nəydi - onların ah-nələsini o yol unutmuş ola bilməz. Əlinlə, barmaqlarınla bu yollarda sənə rast gələn ağacların qabarını sıgallayasan, çiçəklərə, qarşına çıxsın "Xarı bülbülə" "salam" deyəsən.

Gərəkdir ki, əsgərin ardınca gedib bu yurdun qərib, hürkmüş künc-bucağını, dağılmış və dağılmamış evlərini, tikililərini baxışlarınla əzizləyəsən, onun don vurmuş qəddini açasan. Bu zaman sən görəcəksən, yox, sən hiss edəcəksən: odur, baxdığın yerdən sənin baxışına cavab gəldi. Səni tanıdılar. Sənin üzünə gülümsədilər. Bu zaman sən eşidəcəksən. Yox, bu eşitdiyin söz - filan olmayacaq. Sən torpağın ruhunu eşidəcəksən. Bu ruhun səsi hiçqırıq dolu bir piçilti olacaq. Bax, o piçiltini eşidəndən sonra sən yaza biləcəksən.

"Nə yazacaqsan" sualını vermə. Hər kəs o piçiltidə özünü eşidəcək. Hər kəs o piçiltini özü bildiyi kimi yazacaq. Kimi o piçiltidə şeir eşidəcək, kimi hekayə, kimi roman, pyes. Bax, bu olacaq bizim hər birimizin öz-özlüyündə və hamımızın birgə yazdığımız Qarabağ əsəri. Bax, bu olacaq müharibə ilə bağlı üreyimizin qanı ilə yazılan şeirlər, hekayələr, romanlar, musiqi parçaları, rəsm əsərləri.

Bələ olmasa, alınmaz.